IMPLEMENTACIÓ D'UN MECANISME DE PREVENCIÓ DE LA TORTURA A CATALUNYA D'ACORD AMB EL PROTOCOL FACULTATIU DE LA CONVENCIÓ CONTRA LA TORTURA I ALTRES TRACTAMENTS O PENES CRUELS, INHUMANES O DEGRADANTS

PROPOSTA DE LA COORDINADORA CATALANA PER A LA PREVENCIÓ DE LA TORTURA

coordinadora per a la prevencio de la tortura

Barcelona, 16 de desembre de 2006

SUMARI

1. PRESENTACIÓ I ANTECEDENTS DE LA COORDINADORA CATALANA PER A LA PREVENCIÓ DE LA TORTURA 3

2. HISTÒRIA I ANTECEDENTES DEL PROTOCOL FACULTATIU DE LA CONVENCIÓ CONTRA LA TORTURA (PFCT). ADHESIÓ DE L'ESTAT ESPANYOL I ENTRADA EN VIGOR 4

2.1 HISTÒRIA I ANTECEDENTS 5
2.2 OBJECTIUS 6
2.3 FUNCIONAMENT I DOBLE PILAR DE PREVENCIÓ 7

3. ESTABLIMENT D'UN MECANISME DE PREVENCIÓ DE LA TORTURA D'ÀMBIT CATALÀ. 8

4. L'ESTATUT D'AUTONOMIA DE CATALUNYA I LA POTESTAT DEL PARLAMENT PER A LA CREACIÓ DEL MCPT 9

5. PER QUÉ UN MECANISME DE NOVA CREACIÓ? 11

6. ÀMBIT D'ACTUACIÓ DEL MECANISME 11

7. COMPOSICIÓ 13

8. INDEPENDÈNCIA 14

8.1 INDEPENDÈNCIA FUNCIONAL 14
8.2 INDEPENDÈNCIA EN EL PROCÉS DE NOMENAMENT – 14
8.2.1 Nomenament dels membres del MCPT 15
8.2.2 Nomenament del Secretari General del MCPT 16
8.2.3 Nomenament dels funcionaris que integraran el secretariat del MCPT .. 16
8.3 INDEPENDÈNCIA FINANCERA 17
8.4 TRANSPARÈNCIA 17

9. FUNCIONS I COMPETÈNCIES 18

9.1 VISITES PERIÒDIQUES 18
9.1.1 Freqüència 18
8.1.2 Garanties 19
9.1.3 Llocs de detenció 20
9.1.4 Visites no anunciades 20
9.1.5 Detenció incomunicada 21
9.1.6 Règims penitenciaris d'aïllament. 21
9.2 SEGUIMENT DE LES VISITES: INFORMES PÚBLICS, RECOMANACIONS I DIÀLEG 21
9.3 ELABORACIÓ DE PROPOSTES I OBSERVACIONS SOBRE PROJECTES DE LLEI O SOBRE LEGISLACIÓ EN VIGOR 21
9.4 CASOS INDIVIDUALS 22
9.5 ALTRES ACTIVIDADES CULTURALES I DE FORMACIÓ 22

10. PARTICIPACIÓ DE LA SOCIEDAD CIVIL 22

11. COORDINACIÓ AMB EL MECANISME ESTATAL I EL MECANISME INTERNACIONAL 23

1. PRESENTACIÓ I ANTECEDENTS DE LA COORDINADORA CATALANA PER A LA PREVENCIÓ DE LA TORTURA

La *Coordinadora Catalana per a la Prevenció de la Tortura* (més endavant CCPT) està integrada per nombroses organitzacions socials, corporacions professionals i universitats de Catalunya[1], persones i entitats de procedència molt diversa, però que tenen com a objectiu comú l'eradicació de la tortura. Forma part de la Coordinadora per a la Prevenció de la Tortura, que agrupa més de quaranta entitats similars de tot l'Estat espanyol. Aquest fort nucli de la denominada societat civil posseeix una acreditada trajectòria de molts anys de dedicació a la tasca de la defensa i promoció dels drets fonamentals de les persones privades de la seva llibertat, tasca que li atorga una legitimitat suficientment contrastada en la matèria que aquí es tracta.

La Coordinadora per a la Prevenció de la Tortura es va consolidar, el febrer de 2006, amb l'organització, en el *Col·legi d'Advocats de Barcelona*, d'unes jornades sobre la tortura que van aplegar unes 400 persones de distints àmbits. Les jornades van donar lloc a una sèrie de recomanacions per a la prevenció de la tortura. Aquestes recomanacions recollien les que ja han formulat varis òrgans internacionals de protecció de drets humans (en particular del Consell d'Europa i de l'ONU).

Una de les primeres fites que es va marcar la Coordinadora fou la firma i ratificació del Protocol facultatiu (adoptat el 2002, el qual més endavant es designarà com a PFCT) de la Convenció contra la tortura i altres tractaments o penes cruels, inhumanes o degradants. El PFCT, ratificat per l'Estat espanyol el 4 d'abril de 2006, va entrar en vigor el 22 de juny del mateix any.

Un altre èxit aconseguit per algunes associacions que avui són membres actius de la CCPT fou la presentació el 26 de novembre de 2004, davant el Parlament de Catalunya, d'una *Proposició no de llei sobre la pràctica de la tortura i altres tractes i penes cruels, inhumans i degradants infligits a les persones detingudes.* Tots els

[1] A data de 31 d'octubre de 2006, la **Coordinadora catalana per a la prevenció de la tortura** està integrada per les següents entitats: Acció dels Cristians per l'Abolició de la Tortura (ACAT), Alerta Solidària, Associació EXIL, Associació Catalana per la Defensa dels Drets Humans, Associació Memòria Contra la Tortura, Comissió de Defensa de l'Il·lustre Col·legi d'Advocats de Barcelona, Coordinadora Antirepressiva de Gràcia, Coordinadora Contra la Marginació de Cornellà, Institut de Drets Humans de Catalunya, Observatori del Sistema Penal i els Drets Humans de la Universitat de Barcelona, Justícia i Pau, Rescat i SOS Racisme de Catalunya.

partits polítics amb representació parlamentària, amb l'excepció del Partit Popular, es van sumar a aquesta iniciativa en la que, entre altres coses, s'insta el Consell Executiu a implementar les recomanacions del Relator Especial de la ONU contra la tortura. Una d'elles era precisament la ratificació de l'esmentat PFCT.

La CCPT és una clara mostra del compromís amb la promoció i la tutela efectiva dels drets humans. En l'actualitat, l'acreditada experiència i sòlids coneixements de la societat civil catalana en matèria de drets humans han de ser posats al servei de la implementació del PFCT. Catalunya té una oportunitat històrica per a implementar els Mecanismes de prevenció de la tortura en l'àmbit de la privació de llibertat. La participació de representants de la societat civil, com la CCPT, serà una contribució necessària per tal que aquests Mecanismes tinguin un funcionament eficient i transparent. Com es veurà a continuació, el present moment és crucial perquè es refermin el compromís i tradició al·ludides. La CCPT, amb el present document, pretén contribuir eficaçment a aquest *desideràtum* en els termes en què s'expressarà en endavant.

Efectivament, les activitats desenvolupades per la CCPT i, en especial, el seu estret i freqüent contacte amb persones privades de llibertat i amb els funcionaris encarregats de la seva custòdia (com també amb les principals organitzacions i institucions nacionals i internacionals dedicades a aquesta matèria), han provocat un procés de reflexió i un debat interior, que culmina ara amb la presentació d'aquest document. Aquest pretén dissenyar el que, segons la CCPT, hauria de ser el Mecanisme Català per a la Prevenció de la Tortura (més endavant, MCPT) previst en el PFCT.

El document present, per a la implementació d'un Mecanisme de prevenció de la tortura en Catalunya d'acord amb el Protocol Facultatiu de la Convenció contra la tortura i altres tractaments o penes cruels, inhumanes o degradants, serà portat davant les autoritats públiques i les organitzacions socials per a la seva presa en consideració i debat, contribuint així al necessari impuls que aquesta nova iniciativa suposa.

2. HISTÒRIA I ANTECEDENTES DEL PROTOCOL FACULTATIU DE LA CONVENCIÓ CONTRA LA TORTURA (PFCT). ADHESIÓ DE L'ESTAT ESPANYOL I ENTRADA EN VIGOR

2.1 HISTÒRIA I ANTECEDENTS

Com indica l'Associació per a la Prevenció de la Tortura (APT, de Ginebra, Suïssa), principal entitat que a nivell mundial ha liderat el procés d'adopció del PFCT, aquest és el resultat de més de trenta anys de lluita de la societat civil i d'Estats compromesos amb la prevenció de la tortura i els maltractaments [2].

Durant la dècada de 1980, els esforços es van dirigir a establir sistemes de visites de control a nivell regional. El Consell d'Europa es va interessar i, l'any 1987, després de varies rondes de negociacions, s'aconseguí l'adopció de la Convenció Europea per a la Prevenció de la Tortura. L'instrument va crear un comitè d'experts independents, el Comitè Europeu per a la Prevenció de la Tortura (CPT), amb el mandat exclusiu de realitzar visites als centres de detenció i d'emetre recomanacions a les autoritats competents dels Estats Part d'Europa. El sistema d'aquest CPT suposa un control "a posteriori" a través del sistema assenyalat.

Amb l'aprovació de la Convenció contra la Tortura en 1984 i la seva entrada en vigor el 1987, es va revifar la idea de impulsar la modalitat d'inspeccions dins del sistema de les Nacions Unides. Costa Rica va decidir apadrinar la iniciativa, i , l'any 1991, va presentar formalment una proposta a la Comissió de Drets Humans. La Comissió respongué, l'any 1992, establint un Grup de Treball, amb l'encàrrec de negociar i de redactar el text del Protocol Facultatiu. S'inicià llavors un procés seriós de negociació interestatal que duraria quasi una dècada.

El 2001, Mèxic va proposar que les visites fossin efectuades per instàncies nacionals, proposta controvertida que, tanmateix, aconseguí destravar les estancades deliberacions. El text final, presentat pel Grup de Treball a la Comissió

---

[2] En 1973, Amnistia Internacional publicà el seu primer Informe sobre la tortura en el món, causant un notable impacte en l'opinió pública internacional. Un banquer suís, Jean-Jacques Gautier, va sentir-se particularment commogut i va decidir dedicar la seva jubilació a combatre aquest flagell. Per avaluar la millor manera de invertir els seus recursos, el Sr. Gautier realitzà una anàlisi comparada dels possibles mètodes per prevenir la tortura, concloent que les visites a presoners de guerra efectuades pel Comitè Internacional de la Cruz Roja (CICR) demostren que el contacte amb el món exterior es la millor manera de protegir els detinguts. Amb l'encàrrec de promoure un sistema universal i permanent de visites a llocs de detenció, es va establir, el 1977, el Comitè Suís contra la Tortura (avui Associació per a la Prevenció de la Tortura).

La mobilització de la dècada de 1970 per combatre la tortura, es veié també reflectida en els avenços normatius a nivell de les Nacions Unides, on es va començar a discutir un projecte de Convenció contra la Tortura. El "proiecte Gautier" va aconseguir també un important nivell de recolzament, entre altres de la Comissió Internacional de Juristes i dels Governs de Suïssa i de Costa Rica. Llavors es va decidir que el sistema d'inspecció de llocs de detenció proposat podria prendre la forma d'un Protocol de la convenció. També es va avaluar que por raons tàctiques convindria esperar aprovació de la mateixa Convenció, abans de començar a negociar el seu Protocol.

de Drets Humans el 2002, va incorporar el concepte d'un "doble pilar" de prevenció: un component nacional complementaria la labor de visites a llocs de detenció, del component internacional. L'Assemblea General de les Nacions Unides va aprovar, finalment, el text del Protocol Facultatiu de la Convenció contra la Tortura el 18 de desembre del 2002, amb 127 vots a favor, 42 abstencions i només 4 vots en contra.

2.2 OBJECTIUS

La finalitat última del Protocol Facultatiu és *prevenir* la tortura i altres tractaments o penes cruels, inhumanes o degradants. És a dir, que el sistema de visites abordarà tant el tracte de les persones privades de llibertat, com les condicions de la seva detenció. La prevenció s'aconseguirà mitjançant un sistema de visites als llocs de detenció. Per a aconseguir un efecte preventiu, és imprescindible que les visites siguin regulars i que es puguin realitzar sense previ avis.

D'acord amb el Protocol Facultatiu, un òrgan internacional d'experts que serà creat dins les Nacions Unides (el Subcomitè), farà les visites. A més, cada Estat Part tindrà l'obligació de designar o de crear una instància nacional independent amb aquesta comesa (el denominat Mecanisme Nacional, que després serà abordat en aquest document).

Els òrgans de visites del Protocol Facultatiu tindran la possibilitat de visitar qualsevol lloc on es trobin persones privades de la seva llibertat. És important observar que el Protocol Facultatiu adopta una definició àmplia de lloc de detenció, que aborda totes les formes de detenció, d'empresonament o de custòdia, ja sigui pública o privada. Aquesta definició no es limita a establiments penitenciaris, sinó que s'estén a hospitals psiquiàtrics, centres de detenció per a immigrants, comissaries, zones d'espera o trànsit, entre altres.

La protecció de les persones privades de llibertat s'aconsegueix mitjançant un procés de diàleg i de col·laboració entre les autoritats competents i els experts que fan les visites. Després de les seves visites, els experts emeten una sèrie de recomanacions precises, basades en l'observació de la realitat, per tal d'aconseguir millores en el tractament i en les condiciones de les persones privades de llibertat. El sistema preventiu descansa sobre la base d'aquesta col·laboració constructiva.

2.3 FUNCIONAMENT I DOBLE PILAR DE PREVENCIÓ

El text del Protocol Facultatiu delimita certes garanties que els Estats Parts han de proporcionar, en qualsevol lloc sota la seva jurisdicció i control, a fi d'assegurar l'efectiu funcionament del sistema. Tal com s'exposa més detalladament en apartats posteriors, els òrgans de visites han de tenir:

- Accés a tota la informació relativa al nombre de persones privades de llibertat, la seva identitat, filiació i la seva ubicació (llistes on es reflecteixin dades sobre gènere, edats, origen nacional, tipus de detenció, etc.), així com el nombre i tipus de llocs de detenció i la seva localització.

- Accés a tota la informació relativa al tractament de les persones privades de llibertat i a llurs condicions de detenció;

- Accés a tots els llocs de detenció i a les seves instal·lacions i serveis;

- La possibilitat d'entrevistar-se amb les persones privades de llibertat *sense testimonis* (en privat), i amb qualsevol altra persona de la seva elecció;

- La llibertat de seleccionar els llocs de detenció que desitgin visitar i les persones que desitgin entrevistar.

- La possibilitat d'efectuar visites a tots els llocs de detenció sense previ avís.

El sistema de visites regulares a llocs de detenció té un enfocament preventiu, d'actuació abans que no es produeixin els fets, en comptes de reactiu, una vegada ocorregudes les violacions. L'estratègia d'incidència és mitjançant la col·laboració i el diàleg amb les autoritats, en comptes de la denúncia i condemna pública. I finalment, el PFCT, per primera vegada, vincula en un instrument internacional de drets humans, un component internacional (el Subcomitè) amb un component nacional (el Mecanisme Nacional).

3. ESTABLIMENT D'UN MECANISME DE PREVENCIÓ DE LA TORTURA D'ÀMBIT CATALÀ.

L'article 17 del Protocol Facultatiu obliga els Estats Part a mantenir, designar o crear un o més Mecanismes nacionals de prevenció. Aquest mateix article preveu que en el cas dels Estats amb competències descentralitzades, les entitats descentralitzades també podran establir Mecanismes nacionals de prevenció.

Aquesta disposició és aplicable a l'Estat espanyol. Catalunya, com la resta de comunitats autònomes, pot dotar-se d'un instrument propi de supervisió i de prevenció de la tortura i d'altres formes de maltractaments. La dotació d'un Mecanisme d'àmbit català, que compleixi els requisits establerts pel instrument jurídic en qüestió, complementarà la labor del Mecanisme d'àmbit estatal, que tots els Estats que hagin ratificat l'esmentat Protocol hauran de mantenir, designar p crear obligatòriament.

L'establiment d'un Mecanisme a Catalunya, que coordinarà les seves tasques amb el Mecanisme d'àmbit estatal, contribuirà a garantir els principis de proximitat i eficiència, que han de caracteritzar tot intent de prevenció de la tortura i altres tractaments o penes cruels, inhumanes o degradants.

D'altra banda, tal i com s'argumentarà en el apartat següent (4), les competències que Catalunya té en qüestions relacionades amb la privació de llibertat, justifiquen plenament que la comunitat autònoma es doti d'un instrument, i justifica encara més la necessitat d'establir un Mecanisme de prevenció d'àmbit català. En aquests moments, aquestes competències son: els centres penitenciaris, els centres de menors i en alguns casos, els hospitals psiquiàtrics i els Mossos d'Esquadra.

Els Mecanismes Nacionals (ja siguin a nivell estatal o autonòmic) han de crear-se un any després de la entrada en vigor del Protocol a no ser que, en virtut de l'article 24 del Protocol, l'Estat espanyol posposi l'aplicació de les seves obligacions per un període màxim de tres anys. També hi cap la possibilitat de crear un Mecanisme provisional que, durant una primera fase de funcionament, estableixi les pautes de treball del Mecanisme definitiu. En aquest cas és important garantir un procés de reforma àgil, a fi que allò que tenia que havia de ser una mesura provisional, no es converteixi en permanent.

En qualsevol cas, serà precís que els poders públics catalans adoptin, ***abans del 22 de juny de 2007***, aquelles normes jurídiques que regulin la composició, el mandat i el funcionament del nou Mecanisme. Serà igualment necessari que les autoritats competents adoptin un conveni que reguli les relaciones de treball entre aquest Mecanisme Autonòmic i el futur Mecanisme Estatal.

4. L'ESTATUT D'AUTONOMIA DE CATALUNYA I LA POTESTAT DEL PARLAMENT PER A LA CREACIÓ DEL MCPT

El marc normatiu autonòmic que legitima i fonamenta la competència de la Comunitat Autònoma de Catalunya per a la implementació del Protocol Facultatiu s'indica a continuació.

Per una part, com a fonament d'índole filosòfica i política, cal recordar alguns dels termes del Preàmbul de l'Estatut d'Autonomia. Allí s'afirma el *"compromís comunitari basat en el respecte a la dignitat de totes i cadascuna de les persones"*. Així mateix, i des de la posició de Catalunya en l'ordre mundial, el compromís *"des de la seva tradició humanista"* per a *"construir un ordre mundial pacífic i just".*

D'aquí es deriven els deures específics que una posició semblant provoca, els quals estan especificats en l'art. 4, que es refereix als *"Poders Públics de Catalunya"* per promoure el ple exercici de les llibertats i els drets reconeguts, entre altres textos normatius, en els ***"tractats i convenis internacionals subscrits per Espanya"***. Per tant, pot senyalar-se que neix una obligació directament derivada de l'entrada en vigor del Protocol Facultatiu.

La legitimitat de la Comunitat Autònoma té la seva arrel més profunda en el dret proclamat en l'art. 15.2, on es reconeix que totes les persones tenen, entre altres drets, el de viure *"lliures… de maltractaments".* Dret que enllaça amb el dels ciutadans/es de Catalunya a ser "tractats" per l'Administració de *"forma imparcial i objectiva"* (Art 30.2).

I és en aquest àmbit, a saber, en el del *dret de participació* que regula l'art. 29, on s'ha de situar el dret a proposar al Parlament de Catalunya l'elaboració d'una Llei sobre la implementació i desenvolupament del contingut del Protocol Facultatiu, ja que aquell dret autoritza als *"ciutadans de Catalunya...a participar, directament o a través d'entitats associatives, en el procés d'elaboració de les lleis del*

Parlament...". Així mateix, aquest dret és reiterat de forma més específica en l'art. 43.1, sota el títol *"Foment de la participació",* quan estableix que els "Poders Públics han de promoure la participació social en l'elaboració, prestació i avaluació de les polítiques públiques, així com la participació individual i associativa en els àmbits cívic, social, cultural, econòmic i polític, amb ple respecte als principis de pluralisme, lliure iniciativa i autonomia".

Per raó de les competències, els fonaments es troben en els preceptes que defineixen les competències pròpies de la Generalitat. Concretament, en els articles. 163 i 164 sobre "seguretat privada" i "seguretat pública" que abasta *"la planificació i regulació del sistema de seguretat publica de Catalunya i l'ordenació de les* ***policies locals****"*. En l'àmbit penitenciari, l'art. 168 atorga a la Generalitat la *"competència executiva de la legislació de l'Estat en matèria penitenciària"* que enclou, entre altres matèries, *"la inspecció de les* ***institucions penitenciaries****"*, cosa que també succeeix en l'àmbit dels **centres de privació de llibertat de menors**. I, finalment, en l'**àmbit sanitari**, l'art 162.3.a) es refereix a l'ordenació dels serveis de salut mental, entre altres. Estem, doncs, davant d'un marc molt ampli i expressiu perquè la Generalitat pugui assumir aquestes competències.

D'altra banda, en les relaciones amb el Mecanisme Nacional de Prevenció de l'Administració Central ja l'art. 177 contempla el "Règim dels Convenis entre la Generalitat i l'Estat".

Es difícil trobar una norma que, a diferència de les anteriors, permeti situar el MCPT en l'àmbit parlamentari. Però en tant que institució que "representa al poble de Catalunya", i espai del "pluralisme" (art. 55), pot assumir aquestes funcions si les hi confereix una Llei tal com està previst en l'art.61.f).

Per tot el que ha quedat assenyalat, seria desitjable que es plantegi, a ser possible per tots els Grup de la Cambra, una **Proposició de Llei** que reguli el Mecanisme Català per a la Prevenció de la Tortura. Evidentment, en tractar-se d'una matèria que, en la seva configuració constitucional, el seu desenvolupament només pot verificar-se a través del principi de reserva de llei, el dret a la llibertat i, en la seva cara contrària, la privació de la susdita llibertat, només poden ser regulades per una norma de rang legal per a complir també amb el principi de legalitat.

Tenint en compte les consideracions assenyalades abans, la vinculació entre aquest bloc de constitucionalitat (representat per la Constitució Espanyola, un Tractat

Internacional i l'Estatut d'Autonomia de Catalunya), el Parlament de Catalunya té capacitat per establir el Mecanisme Català per a la Prevenció de la Tortura a fi que dugui a terme les seves funcions en les àrees de la privació de llibertat sobre les que Catalunya té plenes competències.

5. PER QUÉ UN MECANISME DE NOVA CREACIÓ?

Les indicacions anteriors reflecteixen clarament la profunda novetat que introdueix el PFCT en l'anomenat dret internacional dels drets humans, això és, que per primer cop es creï un Mecanisme nacional, **efectivament independent dels poders públics** que no frustri les expectatives de més de trenta anys d'història, negociació i lluita per la seva implementació.

La creació dels al·ludits Mecanismes nacionals independents constitueix així l'autèntic "valor agregat" que posseeix aquest instrument internacional en comparació amb altres. En sentit contrari, l'esmentat "valor agregat" es veuria devaluat en el cas que no es creés un Mecanisme *nou* sinó d' atribuir les importants competències previstes en el Protocol a una institució ja existent i vinculada, d'una forma o altra, als poders públics.

Tal com s'exposa en apartats posteriors, la independència funcional del MCPT ha de ser indiscutible. A aquesta independència funcional ha de correspondre-li una forta percepció d'independència per part de la ciutadania i de les persones privades de llibertat.

En aquest procés de creació, regulació i elecció del comitè, de membres i de competències, es fa manifesta l'autèntica voluntat política per aprofundir en una vertadera transparència democràtica, especialment necessària en l'àmbit de les institucions de reclusió.

6. ÀMBIT D'ACTUACIÓ DEL MECANISME

Pels motius exposats anteriorment, el Mecanisme de prevenció de la tortura ha de tenir un àmbit d'actuació que abasti tots els casos de privació de llibertat a Catalunya. Ara bé, com es veurà en aquest epígraf, els establiments de privació de llibertat que no siguin de competència catalana sinó de l'Administració central, requeriran un Conveni entre el Mecanisme català i el Mecanisme estatal, per tal que

el primer pugui (per raons d'immediatesa i proximitat territorial) realitzar les visites pertinents.

El concepte de privació de llibertat delimita un camp extens, que comprèn moltes situacions i institucions diverses. Pel que aquí interessa, aquest àmbit enclou de forma no exhaustiva i amb independència del règim competencial de cadascun dels centres, els següents:

a. Centres penitenciaris;
b. Centres per a menors;
c. Dependències dels *Mossos d'Esquadra*;
d. Dependències de la Policia Nacional;
e. Dependències dels cossos de policia local;
f. Dependències de la Guardia Civil;
g. Centres d'internament d'immigrants;
h. Centres de trànsit d'immigrants (posts fronterers, aeroport, ports...);
i. Hospitals psiquiàtrics;
j. Casernes militars;
k. Mitjans de transport de persones detingudes

De l'enumeració dels citats establiments s'extrau que depenen de tres nivells distints de les Administracions:

I) Administració central: es el cas de les dependències de la Policia Nacional, Guardia Civil, Centres d'internament d'Immigrants, Centres de trànsit d'immigrants (posts fronterers, aeroport, ports…), Casernes militares i els mitjans de transport que es verifiquin entre aquests Centres i per part de Cossos i Forces de seguretat de l'Estat;

II) Administració autonòmica: li competeix l'administració i la gestió dels centres penitenciaris i de menors (Departament de Justícia) i de les dependències dels Mossos d'Esquadra (Departament d'Interior);

III) Administració local: té competència sobre les dependències de les Policies locals (Ajuntaments).

EL MCPT tindrà facultats per a visitar els establiments de privació de llibertat dels referits a II) i III).

Els establiments enumerats en I) podran ser visitats pel MCPT (per raons de proximitat, immediatesa i major eficàcia), sempre i quan això estigui especialment previst en el Conveni que ha de regular les relaciones entre el Mecanisme català i el Mecanisme estatal, el qual haurà transferir aquesta potestat al Mecanisme català. Si bé tindrà la seu a Barcelona, el MCPT assegurarà una presència en tot el territori català, d'acord amb el que s'estableixi en l'ordenació territorial.

7. COMPOSICIÓ

Ha de ser integrat per persones que comptin amb capacitat i coneixements professionals reconeguts i demostrats, i que tinguin un compromís ferm en matèria de drets humans. En aquest sentit, la composició del Mecanisme català hauria de seguir els Principis de París (Principi B (1) sobre Composició i garanties d'independència i pluralisme).

> *"La composició de la institució nacional i el nomenament dels seus membres, per via d'elecció o d'altra manera, deuran ajustar-se a un procediment que ofereixi totes les garanties necessàries per assegurar la representació plural de les forces socials (de la societat civil) interessades en la promoció i la protecció dels drets humans, en particular mitjançant facultats que permetin aconseguir la cooperació eficaç, o la participació dels representants de:*
>
> - *les organitzacions no governamentals competents en l'esfera dels drets humans i en la lluita contra la discriminació racial, els sindicats, les organitzacions diverses, personalitats científiques;*
> - *les corrents de pensament filosòfic i religiós;*
> - *els universitaris i especialistes qualificats;*
> - *el Parlament;*
> - *les administracions (en cas d'encloure'ls-hi, els representants de les administracions només participaran en els debats a títol consultiu)."*

D'acord amb aquestes directrius, el Mecanisme ha d'estar format per un equip multidisciplinari que enclogui a juristes, metges, experts forenses, psicòlegs i

psiquiatres, treballadors socials, especialistes en drets humans, especialistes en sistemes penitenciaris i policíacs, i representants d'ONG. És important també comptar amb la participació de víctimes de la tortura i de maltractaments, així com la de familiars de persones detingudes. L'equip reflectirà un balanç de gènere. Tenint en compte que el 37% de la població reclusa en Catalunya és immigrant, és recomanable que la composició de l'equip reflecteixi aquesta realitat.

8. INDEPENDÈNCIA

8.1 INDEPENDÈNCIA FUNCIONAL

Com tots els Mecanismes nacionals, el que es crearà a Catalunya ha d'estar clarament separat dels tres poders: executiu, legislatiu i judicial. No obstant aquesta independència, el Mecanisme assumeix l'obligació de retre comptes al *Parlament de Catalunya* en els termes referits en el punt 8.5 (Transparència) del present document, a més de les responsabilitats que el Mecanisme assumeixi en l'eventual execució incorrecta de les seves funcions.

La dependència d'aquests tres poders seria incompatible amb la seva pròpia essència. El Mecanisme ha de ser prou independent com perquè ni el govern ni d'altres poders públics influeixin, condicionin o impedeixin la seva tasca, ni puguin modificar el seu mandat o, fins i tot, dissoldre'l. La capacitat de controlar els poders del quals, fins a cert punt, depèn, impossibilitaria un treball independent i imparcial. Per tant, la independència funcional ha de quedar ben reflectida en la norma jurídica que estableixi el Mecanisme.

La norma jurídica que, amb rang legal, estableixi el MCPT, ha de formular amb claredat que tot el procés de la seva creació complirà uns criteris estrictes de transparència. El Mecanisme establert a Catalunya haurà de tenir competències suficients i exclusives com per a elaborar el seu propi Reglament i regles de procediment, d'acord amb allò que disposa el Protocol, i tenint en compte les opinions d'experts independents i de representants de la societat civil catalana especialitzats en la prevenció de la tortura.

8.2 INDEPENDÈNCIA EN EL PROCÉS DE NOMENAMENT –

La independència del Mecanisme creat a Catalunya dependrà de la independència, la integritat i la capacitació tècnica tant dels membres com del seu Secretari General i del personal tècnic contractat.

8.2.1 Nomenament dels membres del MCPT

Aquest punt és absolutament decisiu. El procés de nomenament dels membres que integraran el Mecanisme de prevenció que s'establirà a Catalunya ha de ser transparent. Prenent com exemple la conformació dels distints Mecanismes internacionals de protecció dels drets humans (especialment el Comitè Europeu de Prevenció de la Tortura i tots els òrgans establerts pels tractats de drets humans en l'àmbit de les Nacions Unides), la CPT proposa el següent model:

La norma jurídica que, amb rang legal, haurà d'aprovar el Parlament de Catalunya per a la creació del MCPT ordenarà, en una Disposició Addicional o Transitòria, la convocatòria d'un concurs públic per a l'elecció dels primers membres del MCPT, concurs públic que serà anunciat en el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.

Això permetrà que els candidats puguin presentar-se en els termes i els temps establerts en la convocatòria, amb la documentació acreditativa dels seus mèrits, experiència, *curriculum vitae* i altres requisits que s'exigeixin, entre els quals hi haurà de figurar inexcusablement que els candidats hagin estat proposats per alguna organització o entitat de reconegut prestigi en l'àmbit de la defensa dels drets humans.

Las candidatures seran examinades per la Comissió de Justícia del Parlament de Catalunya la qual elegirà els 9 primers membres del MCPT.

Els membres elegits assumiran les seves funcions de manera no remunerada per un mandat de quatre anys, renovable únicament per un altre. El procés de renovació serà parcial a fi d'evitar un canvi en bloc de la composició del MCPT.

Tot el procés al·ludit ha d'anar acompanyat de consultes amb professionals de la prevenció de la tortura i representants de la societat civil amb experiència en aquest mateix àmbit. En el procés de nominació, es podria tenir en compte l'opinió d'organismes com el Comitè per a la Prevenció de la Tortura (Consell d'Europa) i els òrgans homòlegs de l'ONU.

8.2.2 Nomenament del Secretari General del MCPT

Els candidats es presentaran a través d'un concurs públic anunciat en el Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya, establint els termes i els temps perquè aquests presentin la documentació acreditativa de llurs mèrits, experiència, *curriculum vitae* i altres requisits que s'exigeixin.

Les candidatures seran examinades pels 9 membres del MCPT, els quals elegiran per majoria de 2/3 al Secretari General del MCPT.

El Secretari General assumirà les funcions de director del secretariat del MCPT i percebrà una remuneració a determinar en el pressupost assignat al funcionament del Mecanisme.

8.2.3 Nomenament dels funcionaris que integraran el secretariat del MCPT

Els 9 membres del MCPT i el seu Secretari General establiran l'organigrama del secretariat i contractaran el personal necessari.

Per a postular com a treballador del secretariat del MCPT, serà necessari presentar seva candidatura després de l'oportuna convocatòria a través del Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya.

Les persones que treballin en el secretariat del MCPT han de complir una sèrie de requisits d'integritat i de capacitat professional que haurien d'encloure almenys les següents condicions:

l. coneixements tècnics en matèria de privació de llibertat,
m. experiència prèvia i dedicació al tema (de caràcter professional, acadèmic, d'investigació, de gestió)
n. integritat moral,
o. necessitat d'acreditar aquests requisits a través de la presentació de un *currículum vitae,*
p. no presentar cap incompatibilitat per a desenvolupar el tipus de funcions que se li requeriran.

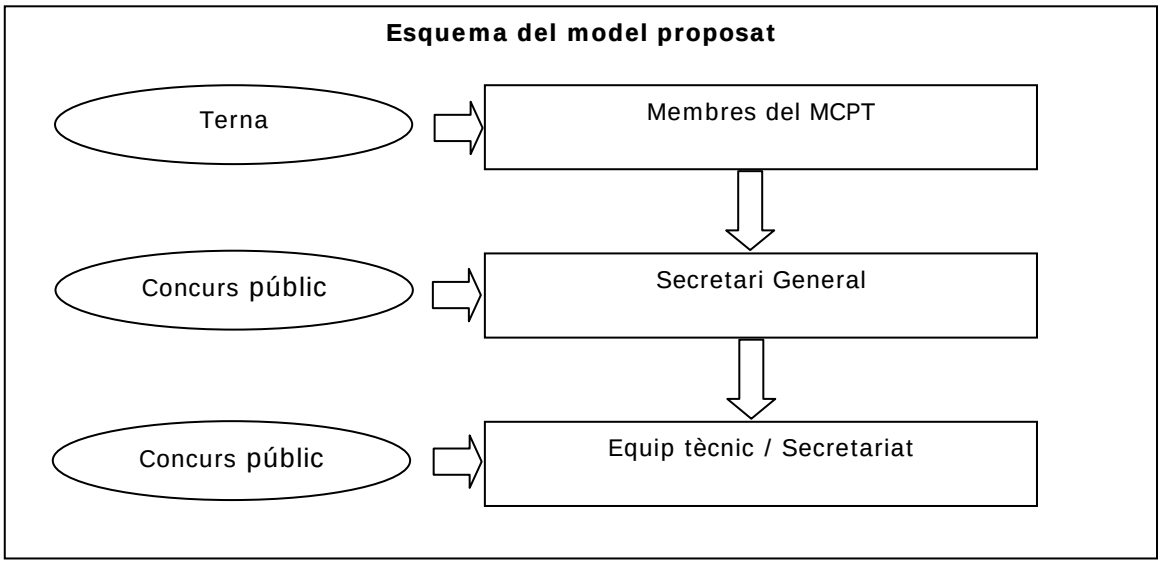

8.3 INDEPENDÈNCIA FINANCERA

Per assegurar una completa autonomia financera, el MCPT:

- Tindrà personal i locals propis,

- Les fonts i la naturalesa del finançament deuran quedar clarament especificades en la base constitutiva del Mecanisme,

- Comptarà amb un pressupost propi, aprovat pel Parlament de Catalunya amb la seva respectiva partida pressupostària,

- El pressupost del Mecanisme deurà encloure els salaris del personal tècnic contractat, els recursos materials que es requereixin i les dietes dels seus membres.

8.4 TRANSPARÈNCIA

Si bé el Protocol estableix que el Mecanisme internacional de prevenció treballarà sota criteris de confidencialitat, no exigeix el mateix als Mecanismes nacionals. És fonamental que el Mecanisme establert a Catalunya faci una bona divulgació del seu treball i respongui obertament a les consultes que li puguin fer representants de la societat civil, representants polítics, organismes internacionals i qualsevol

entitat o persona interessada. Aquesta transparència permetrà també avaluar el bon funcionament del Mecanisme i enfortirà la seva independència.

No obstant, el Mecanisme català respectarà el caràcter reservat de la informació confidencial recollida durant les seves visites. No publicarà dades personals sense el consentiment de la persona interessada, especialment amb respecte a relats de presumptes tortures i maltractaments.

9. FUNCIONS I COMPETÈNCIES

D'acord amb l'article 19 del Protocol Facultatiu, el mandat dels Mecanismes nacionals – i per tant el català també– de prevenció són les visites de control de tots els llocs de privació de llibertat a través de:

- L'examen periòdic del tractament de les persones privades de llibertat a fi de prevenir actes de tortura i maltractaments;
- recomanacions a les autoritats ;
- propostes i observacions sobre la legislació vigent o els projectes de llei que afectin a la qüestió de la tortura i els maltractaments.

L'article 19 estipula que aquest és un mandat mínim i que per tant, els Mecanismes nacionals podran dur a terme altres funcions relatives a la prevenció de la tortura. El Mecanisme català no exclourà del seu mandat qüestions que afecten a les persones privades de llibertat: dret a la assistència mèdica, dret a rebre visites, dret a una alimentació adequada, llibertat de religió i, en general, aquelles situacions que podrien conduir a tractes inhumans o degradants.

9.1 VISITES PERIÒDIQUES

9.1.1 Freqüència

El MCPT tindrà la capacitat de determinar la freqüència i periodicitat de les visites i adaptar-les en funció de les necessitats que puguin sorgir. Les visites freqüents i regulars són un mitjà òptim per a supervisar la situació en aquests llocs, protegir les persones privades de llibertat i entrevistades de possibles represàlies, mantenir un diàleg constructiu, tant amb les persones detingudes com amb les autoritats responsables, i avaluar les condicions de treball del personal. El propi Mecanisme ha de poder decidir la freqüència de les visites i assegurar la regularitat.

Algunes instal·lacions, on les persones detingudes tenen un contacte més limitat amb l'exterior, i en aquelles on es produeix un moviment d'ingressos i sortides més intens, s' hauran de visitar amb més freqüència que d'altres establiments.

8.1.2 Garanties

En virtut de l'article 20 del Protocol Facultatiu, el Mecanisme català de prevenció haurà de comptar amb les garanties següents:

- Accés a tota la informació sobre el nombre de persones privades de llibertat en llocs de detenció i sobre el nombre i la ubicació de tots els llocs de detenció.

- Accés a tota la informació relativa al tracte rebut per aquestes persones i a les condicions de la seva detenció.

- Possibilitat d'entrevistar-se amb totes les persones privades de llibertat, sense testimonis. Personalment , en cas necessari, amb l'assistència d'un intèrpret, i de qualsevol altra persona que el Mecanisme consideri que pugui facilitar informació pertinent.

- Llibertat per a seleccionar els llocs que s'han visitar i les persones que es volen entrevistar.

- Dret a mantenir contactes directes amb el Subcomitè per a la Prevenció de la tortura, sense treure importància a la funció de coordinació del Mecanisme estatal.

Las visites a les instal·lacions de privació de llibertat es faran amb el personal mèdic designat pel Mecanisme, a fi de poder diagnosticar possibles patologies, sintomatologia i lesions detectables, quan el MCPT ho estimi pertinent. Això ha de ser un element fonamental per a la posterior eficàcia de la prova. Així mateix, ha de ser plenament possible la realització de les visites amb telèfons cel·lulars, ordenadors portàtils, gravadores o cambres fotogràfiques o de filmació, o qualsevol altre element necessari per a la realització de les seves tasques.

A més, i d'acord amb l'article 21 del Protocol:

- No es podrà fer pública la informació confidencial recollida pel Mecanisme, ni la informació sobre casos individuals, sense el consentiment previ de la persona interessada.

- Las persones i entitats que hagin col·laborat amb el Mecanisme nacional i/o que li hagin proporcionat informació, independentment de la seva veracitat o falsedat, no seran sancionades ni seran objecte de represàlies.

A tal fi, quan el MCPT detecti o percebi la possibilitat que una persona privada de llibertat pugui estar en situació de risc o perill de sofrir algun detriment en la seva integritat, estarà facultat per a sol·licitar mesures de protecció –administratives i judicials– que estimi pertinents com, per exemple, informar les autoritats competents de la situació detectada, sol·licitar trasllats de centres, o mesures similars destinades a la protecció de la persona afectada.

La immunitat dels membres del MCPT i dels professionals que hi col·laboren, ha de ser garantida, d'acord amb l'article 35 del Protocol. Això enclou la immunitat d'arrest i detenció i la no confiscació del seu equipatge personal, quan exerceix les seves funcions.

9.1.3 Llocs de detenció

D'acord amb l'article 4 del Protocol Facultatiu, els Mecanismes de prevenció han de poder visitar tots els llocs de detenció i totes les persones privades de llibertat. Això enclou –sense limitar-se a– : comissaries, instal·lacions de les forces de seguretat, centres de detenció preventiva, centres penals per a sentenciats, centres de confinament per a menors d'edat, zones de trànsit en ports i aeroports internacionals, llocs fronterers, centres de detenció per a sol·licitants d'asil, institucions psiquiàtriques i llocs de detenció administrativa sota jurisdicció de l'Estat.

9.1.4 Visites no anunciades

El Mecanisme català haurà de tenir accés a qualsevol lloc de detenció i en qualsevol moment. Així, a més de les visites regulares planificades, haurà de ser capaç i estar autoritzat a efectuar visites *ad hoc* no planificades.

9.1.5 Detenció incomunicada

En cas d'incomunicació fa falta accentuar molt més el Mecanisme de control. Els informes nacionals i internacionals i altres investigacions empíriques han demostrat que, justament, es tracta d'uns dels principals suposats on s'allotgen la pràctica i la impunitat de la tortura i els maltractaments. Per aquest motiu, la visita del Mecanisme a persones sota règim d'incomunicació és profundament recomanable.

9.1.6 Règims penitenciaris d'aïllament.

En els casos en que una persona estigui privada de llibertat en algun règim d'aïllament, el MCPT tindrà facultats per a visitar-lo i entrevistar-se de forma confidencial amb ella. Aquestes situacions poden obeir a una classificació penitenciària de primer grau, a una mesura cautelar d'aïllament en mòduls especials, a la aplicació de l'anomenat *Fichero de Internos de Especial Seguimiento,* o a una sanció disciplinària. En no existir, en cap d'aquests supòsits resolucions judicials d'incomunicació, el MCPT haurà de complir normalment les funcions per a les que fou creat.

9.2 SEGUIMENT DE LES VISITES: INFORMES PÚBLICS, RECOMANACIONS I DIÀLEG.

Rere cada visita, el Mecanisme de prevenció creat a Catalunya es reunirà amb els responsables i els funcionaris dels Centres de reclusió visitats per a mantenir un diàleg constructiu amb les autoritats pertinents. Així mateix, elaborarà un informe escrit i públic sobre les seves observacions. La Generalitat i el Govern Espanyol hauran de garantir la publicació i la difusió de tots els informes dels Mecanismes. Independentment, el Mecanisme català també podrà publicar i difondre els seus informes.

El Mecanisme català elaborarà recomanacions, igualment públiques, que la *Generalitat* i el Govern Espanyol tindran que examinar. La *Generalitat* i el Govern Espanyol cooperaran amb el Mecanisme català de prevenció per a donar seguiment a aquestes recomanacions i millorar les condicions de detenció de les persones privades de llur llibertat.

9.3 ELABORACIÓ DE PROPOSTES I OBSERVACIONS SOBRE PROJECTES DE LLEI O SOBRE LEGISLACIÓ EN VIGOR

D'acord amb el que estableix el Protocol, el Mecanisme creat a Catalunya elaborarà propostes i observacions sobre projectes de llei o relatives a la legislació vigent, assumint d'aquesta manera un paper actiu en l'adequació de les normes jurídiques per a l'enfortiment dels drets de les persones privades de llibertat .

9.4 CASOS INDIVIDUALS

A més d'examinar situacions de caire més general, el Mecanisme també haurà de tenir la potestat i l'obligació d'intervenir en casos individuals, i evitar d'aquesta manera que ells quedin impunes. Recordem que existeix un àmbit de prevenció a priori –que es verifica amb la visita preventiva– i un àmbit de prevenció a posteriori –que es garanteix amb la denúncia. La constatació que una persona ha estat maltractada –basant-se en la declaració de la persona afectada, o bé en la d'un testimoni– s'ha d'encloure en els informes del Mecanisme català, i cal posar-ho en coneixement de l'autoritat competent: jutge, ministeri fiscal, inspecció penitenciària i similars.

9.5 ALTRES ACTIVITATS CULTURALS I DE FORMACIÓ

El Mecanisme creat a Catalunya també tindrà la facultat de portar a terme altres activitats de prevenció de la tortura, com, per exemple: formació en dret internacional dels drets humans , normes i jurisprudència i cursos de capacitació per a funcionaris que tinguin competències en la custodia i allotjament de persones privades de llibertat, així com la facultat de realitzar activitats de sensibilització per al públic en general.

Els col·legis d'advocats i les universitats són actors que podran jugar un paper important en aquestes activitats.

10. PARTICIPACIÓ DE LA SOCIETAT CIVIL

La participació de la societat civil en el procés de creació del Mecanisme i el seu futur funcionament és essencial. Tal com ja s'ha esmentat al començament del document, la societat civil té una llarga experiència i accés a informació independent i de gran valor, que pot ser molt útil per a el Mecanisme. Les ONG de defensa de drets humans han mostrat un compromís genuí amb la prevenció de la tortura. Un procés de creació del MCPT, obert i participatiu, que compta amb la

col·laboració entre el Mecanisme català i aquestes ONG, donaria més legitimitat a aquest futur òrgan.

La societat civil catalana té nombrosos experts (juristes, metges, psicòlegs, professors universitaris, treballadors socials, representants d'ONG, etc...) amb una trajectòria acreditada en la prevenció de la tortura. Una gran part d'ells s'organitzen en torn a aquesta Coordinadora per a la Prevenció de la tortura.

11. COORDINACIÓ AMB EL MECANISME ESTATAL I EL MECANISME INTERNACIONAL

La coordinació entre el MCPT, altres Mecanismes de àmbit autonòmic i el Mecanisme estatal és imprescindible. Aquesta coordinació té que ser objecte d'un Conveni detallat que estableixi paràmetres d'actuació coordinada. El dit Conveni, com mínim, haurà de:

- Establir els distints àmbits competencials, especialment en funció dels distints establiments de privació de llibertat que depenguin de les diverses Administracions de l'Estat.

- A tal fi, transferirà les competències del Mecanisme estatal als Mecanismes autonòmics, si el mandat d'aquest així ho contempla, per a fer visites de control a tots els llocs de detenció que estiguin en el seu territori (com se senyala a l'apartat 6: *"àmbit d'actuació del Mecanisme"* del present document).

- Respectarà l'essència del PFCT i el mandat de tots els Mecanismes establerts a l'Estat Espanyol en virtut d'aquest.

- Garantirà que tots els llocs de privació de llibertat de l'Estat Espanyol seran objecte de visites de control.

- Garantirà el seguiment de la situació de les persones privades de llibertat traslladades a d'altres comunitats autònomes.

- Garantirà que les preocupacions dels Mecanismes d'àmbit autonòmic es transmetin, a través del Mecanisme estatal, al Subcomitè internacional per a la prevenció de la tortura.

- Per a una millor coordinació i homogenització de les activitats, recomanacions i memòries que desenvolupen els diferents Mecanismes de l'Estat el Conveni establirà un règim de reunions periòdiques entre ambdós.

Barcelona, 16 de desembre, 2006